

MINIMUM

N

MINIMUM

AMMAH

A

MIN

\$ MIN

MIN

3€

3€

3€

Vernieuwend Verbinden

COLLEGEPROGRAMMA
2019-2023

Hoofdstuk I. Vernieuwend Verbinden

Voor u ligt het Collegeprogramma voor 2019 - 2023: 'Vernieuwend Verbinden' van het eerste en enige provinciale extraparlementair college van Nederland. Een bestuurlijke vernieuwing om recht te doen aan de maatschappelijke opgaven en het politiek-bestuurlijke klimaat van onze tijd. Een vernieuwing gericht om op inhoud bruggen slaan tussen de politiek en de Limburgse samenleving, verbindingen te maken tussen partijen en vanuit goede duale verhoudingen het provinciale debat met elkaar te voeren.

Het college van Gedeputeerde Staten

Een extraparlamenteair college

Een extraparlamenteair college is een college van Gedeputeerde Staten waarbij niet het partijlidmaatschap van de kandidaten doorslaggevend is, maar én draagvlak én de bestuurlijke en/of inhoudelijke expertise én geschiktheid. Een team bestuurders dat herkenbaar is voor Provinciale Staten en het vertrouwen verkrijgt van Provinciale Staten. Het samenspel binnen het college is daarbij net zo belangrijk als het samenspel met de Staten en de Limburgse samenleving. Een college van bestuurders, met oog voor de samenstelling van Provinciale Staten, en nog belangrijker, het belang voor ogen van de grote maatschappelijke uitdagingen van Limburg voor de komende jaren. Uitdagingen waarover de afgelopen maanden uitgebreid inhoudelijk is gesproken, met alle partijen in het Limburgs Parlement. Een gesprek op inhoud, over politieke principes en altijd met respect voor eikaars standpunten en grondslagen. De gesprekken van de informatiefase hebben op 10 mei 2019 geleid tot een breed onderschreven verklaring van gezamenlijke uitgangspunten. Vanuit die uitgangspunten is vervolgens - door een ruime meerderheid in Provinciale Staten - politiek-bestuurlijke wil én moed getoond om te komen tot een extraparlamenteair college. Een bestuursvorm die niet eerder in de Nederlandse provinciale politiek is vertoond. Een bestuursvorm waarmee samenwerking mogelijk is die in politiek-bestuurlijke zin recht doet aan de verkiezingsuitslag, het doorlopen (in) formatieproces en de gedeelde gezamenlijke uitgangspunten.

Vernieuwend verbinden op tien thema's

Aan een extraparlamenteair college ligt geen coalitieakkoord ten grondslag, maar een collegeprogramma met een brede betrokkenheid van de politieke partijen (bijvoorbeeld via de verkiezingsprogramma's) én de samenleving. Het collegeprogramma geeft vooral uiting en richting aan de grote maatschappelijke opgaven en sociaal-economische kansen in Limburg. Uit het voorliggende collegeprogramma spreekt trots om aan de slag te mogen gaan voor het Limburgs belang. Een ambitieus programma voor de komende jaren op een tiental thema's waarmee samen met onze vele partners gewerkt wordt aan de toekomst van Limburg:

01. Verbindende bestuurlijke vernieuwing
02. Internationaal, Europa en grensoverschrijdend

03. Economische structuurversterking

04. Sociale agenda

05. Mobiliteit, infrastructuur en ruimte

06. Energiebeleid

07. Veiligheid en leefbaarheid

08. Arbeidsmarkt en onderwijs

09. Landbouw, natuur en faunabeheer

10. Cultuur, erfgoed en sport

Tien thema's waarbij iedereen wordt uitgenodigd om actief mee te doen aan de Limburgse opgaven en waarmee wij mensen willen ondersteunen die het nodig hebben. Tien thema's waarmee wij economische groei en onderwijsinnovatie van Limburg verder willen versterken. Thema's waarmee we mensen die het economisch moeilijk hebben of gezinnen in armoede kunnen ondersteunen en thema's waarmee we eenzaamheid willen bestrijden. Een resultaatgerichte sociale agenda is daarom hard nodig, met name in Zuid-Limburg waar achterstanden zijn qua (gezonde) levensverwachting, (arbeidsparticipatie, eenzaamheid onder senioren en armoede. Tien thema's waarin wij alle cultuuruitingen, de trots op ons Limburgs erfgoed, diversiteit van de Limburgse samenleving en democratische vernieuwing concreet gestalte geven, samen met de Limburgers. Tien thema's waaruit ambitie spreekt om werk te maken van een toekomstbestendige en betaalbare energielevering, een verbindend elektriciteits-, wegen-, spoor- en lucht- en digitaal netwerk dat niet ophoudt bij onze provinciegrenzen. Tien thema's waarmee wij in Brussel, Den Haag, onze buurlanden en de Euregio's de samenwerking zoeken, het Limburgs belang bepleiten en de beschikbare middelen naar Limburg willen halen. Kortom, een tiental thema's waar 'Vernieuwend Verbinden' als een rode draad doorheen loopt.

De provincie is een middenbestuur dat voortdurend schakelt in het midden van verschillende schaalniveaus. Zowel midden tussen de verschillende overheden (Europese Unie, rijksoverheid, buurlanden, euregio's, waterschappen en gemeenten) als ook midden in de samenleving: met onze partners, burgers, bedrijven en instellingen. De opgaven zoals hierboven zijn beschreven hebben een eigen schaalniveau en krachtenvelden. Vaak echter zijn afwegingen nodig op het regionale schaalniveau. Partners vragen ook om regionale belangenafweging, duidelijke kaders en keuzes en een heldere koers. De Provincie staat er voor om Limburg vernieuwend én verbindend verder te helpen. Soms ondersteunend en helpend, soms richtinggevend, kaderstellend of handhavend, soms met een tijdelijke extra impuls, soms meerjarig en soms ook bewust loslatend in vertrouwen. Dat is onze rol als middenbestuur. Dat wordt onze inzet voor de komende vier jaar.

In de inhoudelijke uitwerking wordt gezocht naar (wisselende) meerderheden in de Staten. Er is immers geen sprake meer van een vaste coalitie en een oppositie. Gedeputeerden zitten dan ook niet namens een politieke partij in het college. Ze kunnen wel uit politieke partijen komen, maar ook van 'buiten'. De selectie van kandidaat-gedeputeerden is gebeurd onder regie van de formateurs Ger Koopmans en Karin Straus, waarbij partijen ook kandidaten hebben aangedragen. Deze bestuurlijke vernieuwing willen wij in de uitwerking dan ook in samenspraak met Provinciale Staten verder vormgeven. Dat kan ook via bijvoorbeeld werkgroepen uit Provinciale Staten en/of nieuwe werken overlegvormen. Deze bestuurlijke vernieuwing willen wij ook met de Limburgse samenleving verder oppakken. Het stimuleren van actief burgerschap, burgerparticipatie en burgercoöperaties vinden wij in ons beleid een rode draad. Vandaar ook dat deze thema's niet bij één portefeuille zijn ondergebracht, maar door alle programma's heen lopen. Wij werken als collegiaal bestuur, zijn bereid om voortdurend te leren van elkaar, van de Staten en van onze partners in de Limburgse samenleving. Daarbij past dat we onze bestuursstijl tussentijds evalueren.

In de afgelopen maanden hebben wij veel reacties vanuit de samenleving ontvangen ter inspiratie voor het Collegeprogramma. Deze zijn ook op de provinciale website gepubliceerd en na te lezen. In de volgende hoofdstukken zijn suggesties verwerkt en zullen andere ideeën mogelijk een plek kunnen krijgen in de nadere uitwerking en de verschillende plannen zoals die nog opgesteld gaan worden. Deze grote betrokkenheid zien wij tevens als een mooi startpunt om met elkaar nader het gesprek aan te gaan en samen werk te maken voor de toekomst van Limburg.

Het Collegeprogramma zal na de benoeming van de gedeputeerden in de eerste vergadering van het nieuwe college van Gedeputeerde Staten formeel worden vastgesteld.

Hoofdstuk II. Uitgangspunten voor 2019 - 2023

Alle politieke partijen in Provinciale Staten hebben op 10 mei 2019 verklaard om de volgende uitgangspunten te onderschrijven voor de periode 2019 - 2023. Deze verklaring is een belangrijke basis voor de goede politieke verhoudingen en vertaling van de politieke principes in Provinciale Staten en het duale debat tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. Voor de ondertekenaars van dit collegeprogramma vormen deze uitgangspunten de basis voor het programma.

De SP heeft een voorbehoud gemaakt ten aanzien van twee specifieke passages. Zij herkent zich niet in 'de noodzaak van arbeidsmigratie' en onderschrijft de zin 'voor het algemeen belang kan het soms nodig zijn om tegen de stroom in te gaan en impopulaire maatregelen te nemen' niet. Voor het overige onderschrijft zij de uitgangspunten.

1. Wij werken open en transparant. Wij maken een eigen, autonome, Limburgse afweging en laten ons primair leiden door hetgeen waarop wij als Limburgs provinciebestuur invloed kunnen uitoefenen in het belang van Limburg. Gedeputeerde Staten leggen hierover verantwoording af aan Provinciale Staten. Uitgangspunt is dat alle informatie openbaar is voor iedereen die hiernaar vraagt, tenzij er relevante redenen zijn om de (bijvoorbeeld bedrijfsgevoelige) informatie vertrouwelijk te houden.

2. Wij staan voor een inclusieve, open en participatieve samenleving. Wij beschermen de beginselen van onze rechtsstaat en de mensenrechten. Iedereen in Limburg, van elke levens- of geloofsovertuiging, politieke gezindheid, geartheid, afkomst, sekse en genderoriëntatie, heeft het recht om te zijn wie hij of zij is en om te geloven wat hij of zij gelooft. Verschillen tussen mensen mogen geen belemmering zijn voor deelname aan de samenleving, maar kunnen een meerwaarde hebben. Waar mogelijk leveren wij een bijdrage om de emancipatie en participatie van kwetsbare groepen en senioren en om de integratie van nieuwkomers te bevorderen. Tegelijkertijd vragen wij van mensen om zich tot het uiterste in te spannen om zelf ook een bijdrage te leveren aan onze Limburgse samenleving. De uitvoering van de Sociale Agenda, gekoppeld aan economische structuurversterking, wordt versterkt doorgezet, waarbij zelfredzaamheid wordt bevorderd. Wij erkennen de noodzaak van arbeidsmigratie, maar werken vooral aan het vergroten van het arbeidspotentieel in Limburg.

3. Wij kijken met trots en optimisme naar de toekomst van Limburg. Wij handelen vanuit een ontwikkelingsgerichte benadering. Initiatief en ondernemerschap kunnen rekenen op onze steun. Wij werken aan een Limburg waarin het aantrekkelijk is om te blijven en je te vestigen. Dit doen wij vanuit meerjarig partnerschap met onze Limburgse kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties.

4. Limburg neemt actief deel aan de Euregio's en in de Europese Unie. Door onze bijzondere ligging in de Euregio's is Limburg zeer gebaat bij een goede relatie en samenwerking met de buurlanden België en Duitsland. Wij zullen ook actief de samenwerking zoeken met (fondsen van) de Europese Unie om Limburgse projecten en programma's mogelijk te maken.

5. Wij hebben oog voor de menselijke maat en het draagvlak van maatregelen bij inwoners. Dit betekent dat wij onze inwoners zo goed mogelijk zullen betrekken bij ons beleid. Wij stimuleren nieuwe vormen van burgerparticipatie en burgerinitiatieven en streven, als een van de voorbeelden, naar de invoering van een correctief bindend referendum in Limburg. Wij zijn een betrouwbare overheid voor de Limburgse burger. Voor het algemeen belang kan het soms nodig zijn om tegen de stroom in te gaan en impopulaire maatregelen te nemen.

6. Onder de voorwaarden haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak stellen wij ons, als middenbestuur, op als een betrouwbare partner van het Rijk en van gemeenten. Dit betekent dat wij onze rol zullen pakken bij onder andere de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken en realistische ambities rondom de klimaat- en energietransitie, zoals bij de totstandkoming van Regionale Energie Strategieën (RES). Wij erkennen dat mensen vanuit verschillende uitgangspunten en opvattingen meewerken aan een innovatief energietransitiebeleid, welke onze economische structuur versterkt, ons minder afhankelijk maakt van fossiele brandstoffen uit het buitenland (bijvoorbeeld Rusland en Arabische landen) en tegelijkertijd de gevolgen van uitstoot vermindert en rekening houdt met biodiversiteit.

-
7. Privacy is een groot goed. Wij respecteren de persoonlijke levenssfeer van de inwoners van Limburg. De Provincie Limburg voert een privacy-beleid dat voldoet aan de relevante, actuele wetgeving, jurisprudentie en ontwikkelingen.

-
8. Wij gaan verstandig om met belastinggeld. Iedere euro die de provincie uitgeeft, is door Limburgers verdiend en door de Limburgse belastingbetalers afgedragen. Dit geld moet zuinig en zinnig worden besteed. De provincie hoort het goede voorbeeld te geven en haar begroting op orde te hebben. Dit betekent ook een verstandige omgang met onze Essent-gelden.

- Wij zorgen voor een snelle afhandeling van facturen binnen de daarvoor gestelde normen en streefwaarden.

Acquisitie en bedrijfslocaties

- Wij zetten het stroomlijnen van de samenwerking in de gezamenlijke acquisitie-aanpak de afgelopen jaren versterkt door. Limburg kent relatief weinig starters. Het belang van 'nieuwe vestigers' voor de vitaliteit van de regionale economie blijft dus groot en daarom wordt ook een impuls gegeven aan de acquisitie van nieuwe bedrijvigheid. Samen met LIOF, gemeenten en ontwikkelbedrijven heeft de Provincie daarin een stimulerende rol.
- Voor de vestiging van nieuwe bedrijven, startups/spin offs en/of uitbreidingsplannen van bestaande bedrijven is geschikte huisvesting en ruimte voor ontwikkeling noodzakelijk. Samen met onze partners wordt in kaart gebracht waar hier de komende jaren witte vlekken of leemtes zitten en welke aanvullende faciliteiten noodzakelijk geacht worden. Samen met de gemeenten wordt ook bezien op welke wijze het bundelen van krachten met de verschillende grondbedrijven daarin van betekenis kan zijn. Daarbij zullen ook de lessen van zowel het Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg, alsook de Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen betrokken worden.
- Tenslotte is er aandacht voor een adequate digitale bereikbaarheid en het benutten van buisleidingen-infrastructuur voor de Limburg werk-en bedrijfslocaties.

Maastricht Aachen Airport

- Voor Maastricht Aachen Airport (MAA) zetten wij in op een proactieve communicatie met de omgeving, een balans tussen de economische verankering in de regio én behoud van de leefkwaliteit voor de omgeving. Daarbij geven wij meer eigen sturing in de te maken afwegingen en de aanpak van de overlast.
- Wij vinden de luchthaven een belangrijk onderdeel van onze internationale én regionale (lucht)infrastructuur en brengen de economische en maatschappelijke effecten van de luchthaven in kaart, met oog voor de duurzame toekomst op de lange termijn. Dit ook in het licht van de aanstaande nationale Luchtvaartnota 2020-2050 van het Kabinet en de nieuwe aanvraag voor een luchthavenbesluit voor MAA.
- Wij zetten in op een vergroening van de luchtvaart. In samenwerking met onderwijsinstellingen zullen wij onderzoek laten doen op bijvoorbeeld het gebied van drones en elektrisch taxiën en op termijn elektrisch vliegen.
- We onderkennen de kansen die de luchthaven biedt voor het versterken van inkomend (congres-)toerisme naar Limburg en willen deze kansen verzilveren.

Wat is de maatschappelijke opgave?

Mobiliteit, infrastructuur en ruimte hebben een voortdurende wisselwerking met de ontwikkelingen en trends in de Limburgse economie en samenleving. Hoe houden wij onze economie veerkrachtig en zorgen wij voor een goed vestigingsklimaat? Hoe gaan we om met de sociaal-maatschappelijke opgaven in onze steden en op het platteland? Limburg is een aantrekkelijke, leefbare en economisch krachtige provincie waar mensen met plezier werken, wonen, recreëren en studeren. Daarbij hoort ook een veilige, vlotte, betrouwbare, betaalbare en duurzame mobiliteit. Mobiliteit is een belangrijke schakel. En die mobiliteit kan altijd slimmer, efficiënter en grenzelozer. Daarvoor is een betere doorstroming nodig, met aandacht voor duurzame inzetbaarheid en het vergroten van verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van Limburg. Daarbij zien wij infrastructuur als onderdeel van een gelaagd (economisch, sociaal en fysiek) netwerk, waarbij ook de kansen voor een integrale gebiedsontwikkeling en ruimtelijke inpassing gezien moeten worden. Provinciale Staten hebben in 2018 het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen' vastgesteld. Er is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de totale mobiliteitsopgave (met alle modaliteiten).

De grote maatschappelijke opgaven kennen in veel gevallen ook een ruimtelijk dimensie. De Nederlandse energievoorziening wordt in de toekomst kleinschaliger en zichtbaarder. Deze transitie gaat in Limburg hand in hand met andere grote veranderingen, bijvoorbeeld de omslag naar een 'blue economy', de groei van de logistieke en de toeristische sector, woningbouw, de transitie en schaalvergroting van de landbouw en adaptief water- en grondbeheer. Sommige ruimtegebruikers vragen in de toekomst waarschijnlijk juist minder ruimte, zoals de retail. Ook agrarische gebouwen en (grote) monumenten staan leeg of komen vrij. Daar komt nog bij dat de sociale tweedeling ook in Limburg steeds meer een ruimtelijke tweedeling is. En op de achtergrond speelt overal de digitalisering, met al zijn kansen en uitdagingen, ook voor ruimtelijke kwaliteit (bijvoorbeeld smart mobility, smart cities, smart villages). Wij kiezen primair voor zuinig en meervoudig ruimtegebruik.

Wat is onze ambitie?

De Provincie Limburg heeft de afgelopen jaren een groot aantal ambities geformuleerd. Daarnaast bestaan er nog een aantal opgaven. Wij moeten niet alles willen realiseren, want dan lukt niets. Het is zaak om focus en prioritering aan te brengen. Op basis van de afweging van de verschillende bestaande ambities en opgaven is een herijking van de middelen nodig. Vervolgens stellen wij de uitvoering centraal. Deze herijking en de consequenties voor ons ruimtelijk beleid leggen wij ook vast in de nieuwe provinciale Omgevingsvisie en waar nodig de omgevingsverordening.

De basisvoorzieningen blijven op orde door goed beheer en onderhoud van het vervoeraanbod. Wij verbeteren de kwaliteit hiervan en maken het mobiliteitsnetwerk steeds aantrekkelijker. Dit kan door vervoersmiddelen op een andere of betere manier te benutten en mensen uit te nodigen op een slimmere manier hun vervoer te kiezen. De Provincie Limburg beheert en onderhoudt in totaal circa 455 kilometer weg en 570 kilometer fietspad inclusief de bijbehorende kunstwerken, groen, wegmeubilair en bermen. Wij investeren in 'smart mobility' en 'smart logistics'. Wij creëren ruimte om hiermee innovatief aan de slag te gaan met de langere termijn voor ogen. Ook kan gedacht worden aan slim openbaar vervoer door middel van 'sharing' (nieuwe deelconcepten) om ook (studerende) jongeren op het platteland te behouden. Wij doen mee in initiatieven om de mobiliteit in Limburg te verbeteren. Met het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen' zijn in 2018 hoofdlijnen geschetst voor een toekomstbestendige, toegankelijke, slimme, schone en grenzeloze mobiliteit waarbij

mensen zich naar wens en behoefte vrij kunnen bewegen. Dit doen wij op basis van gebiedsopgaven met vijf mobiliteitsdoelen (fysieke en digitale bereikbaarheid):

- Wij houden onze stedelijke gebieden aantrekkelijk;
- Wij houden ons platteland vitaal dankzij goede fysieke en digitale bereikbaarheid;
- Wij versterken onze economie dankzij de ontwikkeling van economische clusters;
- Wij willen een internationale koploper blijven in de logistiek en agri-business;
- Wij versterken de vrijetijdseconomie.

Onze ambitie bezien vanuit de ruimtelijke ordening is om met de verschillende transitie ook een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te maken door samen met partners te gaan voor een integrale gebiedsgerichte benadering. Dit betekent bijvoorbeeld dat wij rekening houden met de bestaande kwaliteit en identiteit van gebieden, dat wij met nieuwe ontwikkelingen aansluiten bij netwerken van infra, energie en digitaal, dat wij gaan voor meervoudig ruimtegebruik en voor meer verschillen tussen locaties (van drukke ontmoetingsplek tot rustig landschap). Als wij dit doen, biedt dat meer perspectief op duurzame, kosteneffectieve oplossingen met een groter maatschappelijk rendement en draagvlak.

Waar kiezen wij voor?

Mobiliteit en infrastructuur

- Limburg werkt vanuit één multimodaal Mobiliteitsplan, één afwegingskader en één financieel kader voor alle investeringen en risico's. Limburg kent vervolgens één Meerjarenprogramma voor Infrastructuur aansluitend bij onze planning & control cyclus. De invulling van het programma is gebiedsgericht, integraal en internationaal. Ook de modaliteit water voor goederenvervoer zal hierin worden meegenomen.
- In de gebiedsgerichte aanpak wordt eerst gekeken naar de maatschappelijke behoefte, prioriteit en urgentie. Ook moet goed bekeken worden welke rol en risico's de provincie neemt ten opzichte van andere verantwoordelijken (maatschappelijk en mede overheden). Ligt er een rol voor de Provincie dan zal de aanpak bepaald worden. De maatschappelijke toegevoegde waarde wordt daarbij afgewogen tegen de kosten. Daarom is een afwegingskader (met rangschikking) vastgesteld. Een afweging over de inzet van middelen zal nog plaats moeten vinden.
- Binnen de aanpak wordt - voor nieuwe investeringen - eerst bezien welke mogelijkheden er liggen voor bestaande infra, 'smart mobility' (inclusief 'mobility as a service') en 'smart logistics' en gedragsbeïnvloeding. Daarbij is er ook bijzondere aandacht voor invulling van het personenvervoer van voor de zogeheten 'last mile' in relatie tot stations en werklocaties.
- Bij logistiek kijken wij in het bijzonder naar de ontwikkeling van Limburg binnen het Europese en wereldwijde logistieke netwerk inclusief de kansen voor verdere ontwikkeling van vervoer op water, barge terminals en binnenhavens.
- Wij zien een voorbeeld in succesvolle programma's als Roermond en Maastricht 'Bereikbaar' waarbij fiets en OV voorkeur krijgen boven de auto. Daarbij hoort ook een voortzetting van het Fietsprogramma met (snel)fietsroutes en -voorzieningen en de continuering van een Limburgse railagenda.
- Wij zijn concessieverlener voor het regionaal vervoer. Arriva is concessiehouder voor het regionale trein- en busvervoer voor de periode 2016 - 2031. Daarbij zetten wij in op een goed systeem voor (eu)regionale ticketing en hebben aandacht voor de ontbrekende schakels in de busverbindingen met het buitenland zoals tussen Roermond en Mönchengladbach.
- Wij vervullen onze wettelijke rol als eigenaar van de provinciale weginfrastructuur, kunstwerken en naastgelegen voorzieningen zoals fietspaden. Daarbij kiezen we voor sober, doelmatig en duurzaam beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen met het huidige vastgestelde onderhoudsniveau 'basis'. Het budget is kaderstellend. De beheer & onderhoudsmiddelen én nieuwe initiatieven worden daarbinnen gewogen. Dit zal uitmonden in een Nota Beheer en Onderhoud Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2019-2023.
- De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. Prioritering en risicobeheersing van nieuwe ambities zijn onderdeel van de totale afweging over de inzet van mobiliteitsmiddelen.

- Wij continueren de lobby en reeds vastgestelde betrokkenheid bij de Rijksbesluitvorming (MIRT) over onder meer de A2-verbreding (Tracébesluit) en A67 (ontwerp Tracébesluit) en de lobby voor betere internationale spoorverbindingen.
- In het kader van TEN-T is onderzoek gedaan naar de vereenvoudiging van tarifiering, reisinformatie en ticketingsystemen. In het vervolg worden stappen gezet die bijdragen aan lopende initiatieven zoals de 'Drielandentrein Luik-Maastricht-Aken'.
- Wij ondersteunen bewonersinitiatieven in kleine kernen die de leefbaarheid verbeteren, waarbij wij aandacht hebben voor een goede en tijdige bereikbaarheid van de kernen.
- Wij stimuleren meer veiligheid op de provinciale wegen en ondersteunen bewustwordingscampagnes voor het vergroten van de verkeersveiligheid.
- Er is aandacht voor voldoende en veilige parkeergelegenheid van vrachtwagens en voor de veiligheid van OV-(knoop)punten.
- Na de succesvolle uitrol van snel internet in het buitengebied in Midden- en Noord-Limburg zoeken wij ook actief de samenwerking in Zuid-Limburg naar een tijdige uitrol van snel internet. Daarbij kijken wij ook naar de kansen van digitale infrastructuur voor 'smart mobility' en 'smart logistics' inspelend op de mogelijkheden van onze digitale communicatievormen in onze samenleving.

Ruimtelijke ontwikkeling

- Wij stellen een nieuwe provinciale Omgevingsvisie op (opvolger van het POL 2014) vooruitlopend op het ingaan van de Omgevingswet en maken een nieuwe omgevingsverordening.
- Het algemene uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid is dat wij als provincie de regio's en gemeenten actief willen faciliteren in het maken van ruimtelijke keuzes en gebiedsontwikkelingen. Wij geven richting waar nodig en vereist.
- In de nieuwe provinciale Omgevingsvisie wordt een euregionale plankaart opgenomen waarin in nauw overleg met onze buurregio's de belangrijkste ontwikkelingen voor de komende jaren worden benoemd. Met Limburg als grensprovincie is onze grensoverschrijdende samenwerking en ruimtelijke afstemming op vele dossiers zeer relevant, of dat nou gaat om afstemming van retaillocaties, campusontwikkelingen, glastuinbouwgebieden, de energie-infrastructuur of luchthavens en andere infrastructurele HUBs.
- De nog op te stellen duurzaamheidsladder ten behoeve van een zorgvuldige ruimtelijke afweging in de duurzame opwek van energie in Limburg wordt opgenomen in de provinciale Omgevingsvisie.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De komende jaren gaat de energievoorziening in Nederland fors veranderen. Het besluit van het Kabinet tot versnelde afbouw van de gaswinning in Groningen, de opkomst van nieuwe energiebronnen, de noodzaak van een stabiel en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk en de onzekere toekomst wat betreft de internationale geopolitieke verhoudingen, vragen veel van de Limburgse samenleving. De relatief verre afstand tot zee als het gaat om benutten van windenergie op zee of de opslag van CO₂ en de relatief grote vertegenwoordiging van industrie en landbouw, vereisen verstandige keuzes voor de toekomst van onze energievoorziening en het borgen van leveringszekerheid. Limburg heeft een verleden met energie, en vanuit de verschillende transitie hierin ook een belangrijk innovatiepotentieel dat voor heel Nederland relevant kan zijn. Nieuwe technieken zoals Mijnwater of de kennisinnovatie op Chemelot (procestechnologie, recycling, energie-opslag zoals 'power-to-gas'), het hergebruik van restwarmte of aardwarmte in de Limburgse kassen: ontwikkelingen die nieuwe banen en werkgelegenheid opleveren voor alle opleidingsniveaus.

Tegelijkertijd hebben veranderingen en innovaties ook een incubatietijd nodig om koplopers te ontdekken, om pelotons in beweging te krijgen en om te laten zien dat in Limburg energie ontstaat voor nieuwe richtingen. Niet alle keuzes zijn nu te maken, niet alle innovaties en technieken zijn nu te voorspellen of worden ondersteund door een haalbare businesscase, niet alle koplopers zijn al opgestaan en draagvlak moet verworven worden. Richting geven en inspelen op nieuwe ontwikkelingen, veranderen, bijsturen en opnieuw innoveren zijn de kernbegrippen voor de komende jaren. Het is dit noodzakelijke adaptief vermogen, het vermogen om je als Limburg opnieuw uit te vinden en te verhouden tot onzekerheden, waar onze kracht ligt. De kracht zullen wij de komende jaren samen met onze buurlanden moeten ontwikkelen. In Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen is expertise beschikbaar en in ontwikkeling voor bijvoorbeeld emissieloos vervoer, 'carbon capture storage' (CCS) en hergebruik van materialen en afval als grondstof.

Wat is onze ambitie?

In de verklaring van uitgangspunten van 10 mei 2019 hebben partijen het volgende vastgesteld:

"Onder de voorwaarden haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak stellen wij ons, als middenbestuur, op als een betrouwbare partner van het Rijk en van gemeenten. Dit betekent dat wij onze rol zullen pakken bij onder andere de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken en realistische ambities rondom de klimaat- en energietransitie, zoals bij de totstandkoming van Regionale Energie Strategieën (RES). Wij erkennen dat mensen vanuit verschillende uitgangspunten en opvattingen meewerken aan een innovatief energietransitiebeleid, welke onze economische structuur versterkt, ons minder afhankelijk maakt van fossiele brandstoffen uit het buitenland (bijvoorbeeld Rusland en Arabische landen) en tegelijkertijd de gevolgen van uitstoot vermindert en rekening houdt met biodiversiteit."

Vanuit dit uitgangspunt geven wij richting voor de komende vier jaar en handelen actief in de zowel de regionale uitwerking van de RES'en alsook de inzet en afspraken die voortvloeien uit het Klimaatakkoord.

Waar kiezen wij voor?

Het werken aan een innovatief beleid voor de energievoorziening in Limburg betekent dat er de komende jaren volop wordt ingezet op innovatie, nieuwe werkgelegenheid en ruimte voor lokaal initiatief waarbij haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak belangrijke randvoorwaarden zijn. Op basis van een nieuwe energiestrategie en bijbehorend programma zullen de contouren worden geschetst van de voor Limburg passende energiemix voor de toekomst. Daarbij spelen wij in op Limburgse innovaties zoals Mijwater-techniek, restwarmte van industrie zoals Het Groene Net, kennis en toepassing vanuit het Brightsite-instituut op Chemelot, stimuleren van de groei van de 'cleantech sector', 'de kas als energiebron' in de tuinbouw, emissievrij openbaar vervoer en nieuwe manieren van hergebruik en circulair gebruik van afval en grondstoffen. Tevens wordt er zorgvuldig omgegaan met de schaarse ruimte en wordt op basis van een duurzaamheidsladder de ruimtelijke inpassing afgewogen. Dit wordt ook vastgelegd in de nieuwe provinciale Omgevingsvisie. De rol van de netbeheerders (Tennet, Enexis) is daarbij cruciaal om de infrastructurele uitdagingen ook mogelijk te maken, ook in grensoverschrijdend verband. Ook hier geldt dat er verbindende innovaties en vernieuwing noodzakelijk zijn om de maatschappelijke opgaven aan te pakken met alle betrokkenen.

Op basis van onze ambitie maken wij de volgende keuzes:

- Als vertaling van de Regionale Energiestrategieën, de wettelijke kaders en bestuursafspraken zullen wij een provinciale energiestrategie en bijbehorend programma opstellen waarin een keuze wordt gemaakt voor Limburgse sleutel-innovaties, betaalbare energiebesparings-maatregelen en in het juiste tempo, met oog voor haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak, evenals zorgvuldige ruimtelijke inpassing en oog benodigde infrastructuur-netwerk, belangrijke onderdelen vormen.
- Wij zijn een betrouwbare partner voor de rijksoverheid, komen de wettelijke plichten en gemaakte bestuursafspraken na, waarbij wij het definitieve Klimaatakkoord van het Kabinet zullen wegen op basis van de eerder gestelde beoordelingscriteria zoals die door Limburg begin 2019 aan het IPO-bestuur kenbaar zijn gemaakt. Voor Limburg is een gelijk internationaal als nationaal speelveld ('level playing field') van belang. Hierbij hoort een rechtvaardige set aan spelregels die onder meer toeziet op een gelijk (energie)prijsniveau en de mogelijkheid van tijdige aansluiting op duurzame energie in heel Nederland garandeert.
- Wij dringen er bij de rijksoverheid en de netbeheerders maximaal op aan dat zij hun verantwoordelijkheid nemen voor een betrouwbare, tijdige en leveringszekere energie-infrastructuur. Het kan niet zo zijn dat regio's verplicht worden om een bijdrage te leveren aan de 35 TeraWatt (TW) opwek van duurzame energie op land, terwijl de energie-infrastructuur (een rijksverantwoordelijkheid) daar niet op aangepast is. Daarbij is voor de Limburg de ligging nog eens extra van belang wat de noodzaak van afstemming met onze buurlanden door het rijk noodzakelijk maakt.
- Wij ontwikkelen een duurzaamheidsladder voor de opwek van duurzame energie waarbij een eerste voorkeur wordt uitgesproken voor de opwek in bebouwd gebied en langs infrastructurele werken waarbij wij voor de zonne-energie de lijn van de recent aangenomen motie Dik-Faber volgen. De duurzaamheidsladder wordt vastgelegd in de nog op te stellen provinciale Omgevingsvisie.
- Daar waar wij als provincie vergunningverlenend zijn voor bedrijven en instellingen willen wij bij nieuwe vergunningen in de voorwaarden zonnepanelen op daken (loodsen, warehouses en dergelijke) verplicht stellen voor de initiatiefnemers en wij zullen gemeenten ook aansporen en steunen om dit via de RES-vorming en verduurzaming binnen de eigen gemeentegrenzen te doen. Tevens zullen wij daar ook vanuit onze formele handhavingstaak voor de grotere inrichtingen - gericht op het nemen van energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van binnen vijfjaar - hier actief invulling aan geven via de beide Regionale Uitvoeringsdiensten.
- Als het gaat om nieuwe innovatietechnieken richten wij ons in het bijzonder op een duurzame opslag van energie waarbij 'power-to-gas' een van de mogelijkheden is, maar ook de coöperatieve aanpak zoals in bijvoorbeeld Altweeterheide met batterij-opslag.

- Er komt een provinciale visie op de Limburgse warmtenetten waarin ook naast het benutten van restwarmte in de gebouwde en industriële omgeving, ook geothermie wordt betrokken. Daarin zal ook het potentieel en de kansen, maar ook de risico's en witte vlekken in samenwerking met alle partners (gemeenten, woningcorporaties, instellingen, burgers, bedrijven, netbeheerders) voor Limburg in beeld worden gebracht en voorkeurslocaties kunnen worden aangewezen.
- In het kader van duurzaamheid zal er naar toe gewerkt worden om bij vergunningverlening voor bestaande en of nieuwe faciliteiten niet alleen zonne-energievoorzieningen maar ook actief waterbeheer mee te nemen. Dubbel grondgebruik zoals bijvoorbeeld industrie, wonen en parkeren in combinatie met energie opwekking (zonnecellen) geniet de voorkeur in plaats van zonneweides in natuur of landbouwgebied. Dit zal nader worden uitgewerkt in de duurzaamheidsladder.
- Wij intensiveren de grensoverschrijdende samenwerking met Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen om de kennis en innovatiekracht evenals de grensoverschrijdende netwerken te versterken en beter te benutten. Kansen liggen op het gebied van de verduurzaming van de chemie, emissieloos transport en vervoer, maar ook betere Europese afspraken om grensoverschrijdende handel in afval en plastics te vereenvoudigen en te werken aan nieuwe circulaire ketens met onze Duitse en Belgische partners. Wij maken daarbij optimaal gebruik van uitvoering van de zogeheten 'trilaterale chemiestrategie' tussen Nederland, Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen om een gelijk speelveld te borgen en open technologische innovaties tussen de chemische clusters tussen Antwerpen, Rotterdam en het Ruhrgebied te delen.
- Wij zetten de Limburgse revolverende energiefonds (Limburgs Energiefonds, Stimuleringsregeling DuurzaamThuis) en de Stimuleringsregeling Duurzame Maatschappelijke Organisaties, versterkt door.
- Wij verkennen actief de grensoverschrijdende mogelijkheden van zowel de samenwerking op het gebied van een euregionale energie-infrastructuur, net als de euregionale innovatiekansen en het benutten van de diverse Europese structuur- en de thematische fondsen die daarvoor beschikbaar zijn.
- Wij zetten de verdere uitrol van de Mijwater-techniek via het Limburgs Energiefonds versterkt door, waarbij ook nadrukkelijk aandacht moet zijn voor een gefaseerde en financieel verantwoorde opschaling.
- Bovenstaande aspecten zullen vanuit de Provincie ingebracht worden in de beide Limburgse Regionale Energiestrategieën waarin de Provincie participeert, samen met onder andere de netbeheerders.
- Wij zetten maximaal in op de voorstellen zoals gedaan in het Limburgs Aanbod aan het kabinet voor Chemelot en de verduurzaming van de gebouwde omgeving om ook te voorzien van Rijksfinanciering.
- Onze gemaakte afspraken met de Limburgse grote woningcorporaties (C8) en Enexis/Enpuls voeren wij gezamenlijk uit op basis van realistische businesscases die op termijn ook financieel rendabel zijn.

Wat is de maatschappelijke opgave?

De landbouw is een belangrijke drager van de Limburgse economie en werkgelegenheid. Een groot deel van het Limburgs grondgebied heeft een agrarische bestemming. Agrarische ondernemers staan voor een aantal uitdagingen. Aan de ene kant zijn er economische uitdagingen. Door internationale concurrentie, Europese en nationale regelgeving en veranderingen in klimaat en consumentengedrag moeten boeren keuzes maken tussen schaalvergroting, verbreding, product- en/of productie-innovatie, nieuwe verdienmodellen, biologische productie en andere mogelijkheden. Opvolging in agrarische bedrijven is vaker een (financieel) probleem, wat tot vrijkomende agrarische bebouwingen kan leiden.

Aan de andere kant zijn er maatschappelijke uitdagingen. Zo is er groeiende aandacht voor de omgevingskwaliteit rondom veehouderijen. Voor omwonenden en voor de natuur is het van belang om emissies te beperken en daarmee overlast te verminderen. Ook is er groeiende aandacht voor dierenwelzijn. De consument wil zo goedkoop mogelijke producten in de supermarkt en tegelijkertijd een zo diervriendelijk en biologisch mogelijke productie. Boeren staan voor de uitdaging om hiertussen een balans te vinden die recht doet aan beide belangen.

Limburg kent een uniek landschap en prachtige natuurgebieden. Dit is niet vanzelfsprekend. Verschillende natuurbeheerorganisaties werken dagelijks aan het beheer en kwaliteitsverbetering hiervan. Voor Natura2000-gebieden bestaan Europese afspraken. Het gaat dan om zowel kwantitatieve (aantal hectaren) als kwalitatieve (biodiversiteit) doelstellingen. Veranderingen zoals extremere weersomstandigheden (lange droogte, hevige neerslag) en bijensterfte tasten de natuur aan. De landbouw kan eraan bijdragen dat de kwaliteit van natuur en landschap verbeteren.

De afgelopen jaren zijn er in Limburg verschillende diersoorten opgekomen die schade veroorzaken, zoals de bever, het wild zwijn en de wasbeer. Boeren, omwonenden en ander diersoorten ondervinden hier overlast van. Om de overlast tegen te gaan zijn faunabeheermaatregelen nodig.

Wat is onze ambitie?

Ook in de toekomst willen wij een gunstig ondernemersklimaat voor de landbouw zijn in Limburg. Daarom ondersteunen wij agrarische ondernemers in hun zoektocht naar nieuwe en duurzame verdienmodellen en productiemethoden. In de sectoren waarbij dit economisch realistisch is, zullen wij biologische landbouw en het werken met korte ketens stimuleren. Ook innovaties op het gebied van bijvoorbeeld de eiwittransitie (plantaardig en insecten) en plantmedicijnen kunnen, in verbinding met de Brightlands Greenport Campus Venlo, ondersteund worden. Wij streven naar een meetbare afname van emissies rondom (intensieve) veehouderijen en we houden ons aan de normen die Europees worden gesteld. Het real time meten van emissies is een belangrijke stap om te komen tot doelvoorschriften (in plaats van middelvoorschriften).

Om natuurdoelstellingen te behalen zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve maatregelen mogelijk. Het verwerven en inrichten van nieuwe natuurgronden is een kostbaar middel, maar kan in sommige gevallen nodig zijn om precies die gebieden te verwerven die cruciaal zijn voor het natuurnetwerk. Het opwaarderen en beter beheren van de bestaande natuurgebieden is vaak een effectiever en vooral efficiënter middel voor de biodiversiteitsdoelen. Daar zijn dan wel nieuwe investeringen voor natuurbeheer en soortenbescherming voor nodig om het beheer klaar te maken voor de toekomst. Dit doen wij samen met de natuurbeheerorganisaties en door 'natuur-inclusieve landbouw' te stimuleren. Door een integrale aanpak met aandacht voor water-, lucht- en bodemkwaliteit, biodiversiteit, dierenwelzijn en voedselkwaliteit

teit valt veel effectiviteit en efficiëntiewinst te behalen. Ook het planten van nieuwe bomen kan bijdragen aan landschappelijke kwaliteit en CO2-reductie.

Landschap en natuur hebben niet alleen ecologische, maar ook recreatieve en maatschappelijke waarde. We streven naar vermaatschappelijking van natuur en landschap. Dit betekent dat wij burgers en (toeristische) bedrijven uitdagen om bij te dragen aan het beheer van ons landschap en initiatieven op dit gebied zullen ondersteunen. Een landschapsfonds samen met partners kan hieraan bijdragen. Ook hebben we oog voor de waarde die stadsnatuur kan hebben bij (binnen)stedelijke ontwikkeling en IBA.

De Provincie heeft samen met Waterschap Limburg een belangrijke rol om onze leefomgeving aan te passen aan nieuwe weersomstandigheden. De motie 2397 Geraats inzake Herprioritering middelen ten behoeve van klimaatadaptatie geeft richting aan een herijking van doelen en middelen binnen het Provinciale Waterplan. Een integrale en realistische benadering van hoogwaterbescherming langs het hele stroomgebied van de Maas is van belang. Om droge en natte periodes het hoofd te bieden werken we toe naar een dynamisch watersysteem. Dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, moeten zoveel mogelijk worden vermeden.

Waar kiezen wij voor?

- Wij gaan opgaven op het gebied van natuur, water, landbouw en landschap in samenhang bezien en aanpakken, samen met de verschillende maatschappelijke partners. Aan deze integrale en gezamenlijke aanpak zullen wij een stevige impuls geven.
- Wij stimuleren innovaties en verduurzaming van bestaande landbouw en kringlooplandbouw. Daarbij ondersteunen we onderzoek naar nieuwe verdienmodellen en innovaties voor biologische landbouw en korte ketens in deelsectoren waar dit realistisch is. Ook initiatieven zoals Groene Helden kunnen hieraan bijdragen.
- Wij gaan voor de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Vitale Veehouderij. Het inkrimpen van de veestapel is geen doel op zich. Wij streven naar het terugdringen van emissies en het verbeteren van de omgevingskwaliteit rondom de intensieve veehouderij. Vanuit dit streven werken we mee aan een warme sanering van de varkenshouderij.
- Wij zetten ons in om Limburgse jonge boeren gebruik te laten maken van de rijksgarantieregeling voor opvolging door jonge boeren en het benutten van de beschikbare budgetten voor opleiding rondom overnameprocessen.
- Wij zullen werken volgens een faunabeheerladder, waarbij preventieve maatregelen de prioriteit hebben, maar beheerjacht niet wordt uitgesloten omwille van een goede wildstand. Ook hebben wij aandacht voor het verbeteren van de kwaliteit van de werkzaamheden van de wildbeheerseenheden.
- Voor soortenbeleid stellen wij 1 miljoen euro per jaar beschikbaar. Daarmee kan motie 2460 Plusquin en Janssen inzake Doorgaan met actieve soortenbescherming worden uitgevoerd.
- Wij maken in afstemming met Waterschap Limburg een nieuw Provinciaal Waterplan met daarin een herprioritering van maatregelen conform de motie 2397 Geraats. Daarnaast zal eerst de bestuursopdracht waterveiligheid worden afgerond, alvorens samen met het Waterschap en andere partners verder stappen worden gezet op het gebied waterveiligheid.
- Wij werken aan een robuust en adaptief water- en grondbeheer.
- Onderzocht wordt of met een herijking van de Landbouw Ontwikkeling Gebieden (LOG's) voordelige effecten kunnen optreden.
- Wij zoeken, naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over de Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS), oplossingen die rekening houden met de belangen van alle betrokkenen.
- Het streven is om binnen twee Statenperiodes 1 miljoen bomen te planten.